

پیش‌بینی همدلی بر اساس دلبستگی به والدین و همسالان و خودپنداره

طیبه محمدی^۱، سوسن صابر^۲

۱- دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن، رودهن، ایران، ۲- استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن، رودهن، ایران، نویسنده مسئول.

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله پژوهشی</p>	<p>مقدمه: هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی همدلی براساس دلبستگی به والدین و همسالان و خودپنداره بود.</p>
<p>تاریخچه مقاله دریافت: ۱۳۹۸/۲/۳۰ پذیرش: ۱۳۹۸/۶/۱</p>	<p>روش کار: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانش-آموزان متوسطه اول پایه‌های هفتم تا نهم مدارس نواحی یک و دو شهرستان همدان به‌تعداد ۲۱۶۹۰ بود که از میان آن‌ها به روش نمونه‌برداری تصادفی دو مرحله‌ای ۵۷۰ نفر از میان مدارس شاهد ۱، شاهد ۲، مدرسه فروغ و مدرسه فاطمه الزهرا به این صورت که دو مدرسه از هر ناحیه و از هر مدرسه ۴ کلاس انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه دلبستگی به والدین و همسالان ساخته آرمسدن و گرینبرگ (IPPA)، پرسشنامه خودپنداره (SCQ) ساخته ساراسوت ۱۹۸۴ و آزمون همدلی بریانت (۱۹۸۲) بود. پس از حذف ۵۰ پرسشنامه مخدوش، داده‌ها با استفاده از روش تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی تحلیل شدند.</p>
<p>کلید واژگان خودپنداره، دلبستگی، والدین، همدلی، همسالان</p>	<p>یافته‌ها: نتایج پژوهش حاضر نشان داد خودپنداره جسمانی ($\beta=0/176, P<0/01$) در سطح ۰/۱۰ و خودپنداره اجتماعی ($\beta=13/0, P<0/05$) و خودپنداره اخلاقی ($\beta=0/122, P<0/05$) در سطح معناداری ۰/۵/۰ و به‌صورت مثبت همدلی را پیش‌بینی می‌کنند. دلبستگی به مادر ($\beta=0/175, P<0/01$) و دلبستگی به همسالان ($\beta=0/117, P<0/05$) به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۱ همدلی را پیش‌بینی می‌کند.</p>
<p>نویسنده مسئول Email: Saber@riau.ac.ir</p>	<p>نتیجه‌گیری: پیشنهاد می‌شود در کاهش رفتارهای ضداجتماعی در مدارس و افزایش رفتارهای همدلانه بر ارتقای خودپنداره نوجوانان و ترمیم دلبستگی آن‌ها با والدین و همسالان تمرکز شود.</p>

مقدمه

همدلی، ظرفیت بنیادی افراد در تنظیم روابط و حمایت از فعالیت‌های مشترک و انسجام گروهی و نیروی برانگیزاننده رفتارهای اجتماعی و رفتارهایی است که انسجام گروهی را در پی دارد. همدلی اجازه برقراری تماس مؤثر با محیط اجتماعی پیرامون را به فرد می‌دهد. کمک به دیگران را برای فرد تسهیل و از وارد آوردن آسیب به افراد جلوگیری می‌کند (۱). همدلی یک هیجان ایجاد شده نیابتی^۱ و دگرجهت‌مند^۲ است که فرض شده باعث ایجاد رفتارهای اجتماعی مثبت و جلوگیری از رفتارهای پرخاشگرانه می‌شود، به خاطر این که افرادی که این هیجان را تجربه می‌کنند برانگیخته می‌شوند تا آشفته‌گی دیگران را کاهش دهند (۲) و (۳). نوجوانانی که سطوح بالاتری از همدلی را گزارش می‌کنند همچنین بیان می‌کنند که آنها بیشتر درگیر رفتار جامعه‌پسند می‌شوند تا رفتار پرخاشگرانه. پژوهش‌های قبلی نشان داده‌اند که همدلی با کیفیت کارکرد اجتماعی در ارتباط است (۴). افرادی که سطوح بالایی از همدلی و فرایندهای مرتبط با آن از قبیل سعه صدر، را تجربه می‌کنند، فرض شده است که احساس مسئولیت بیشتری در قبال دیگران

تجربه می‌کنند و در نتیجه بیشتر برانگیخته می‌شوند تا آشفته‌گی دیگران را کاهش دهند (۲). حمایت ذاتی والدین در روابط ایمن والد-نوجوان باعث ایجاد جوی عاطفی در خانه می‌شود که باعث پرورش و رشد همدلی می‌شود (۵). محققان همچنین بحث کرده‌اند که روابط بین همسالان ممکن است فرصتی برای رشد همدلی ایجاد کند (۲). این نظریه‌ها همچنین بحث کرده‌اند که رابطه با همسالان، بر خلاف روابط والد-کودک، شرایط منحصر به فرد و متقابلی فراهم می‌کند و این کیفیت روابط فرصت‌های گران‌بهایی برای رشد همدلی فراهم می‌کند (۶). از آنجایی که خانواده شبکه‌ای از ارتباطات است که در آن والدین و کودکان در فرایندی دوسویه با هم در تعامل‌اند، لذا در این مجموعه، طرفین قادرند تأثیرهای بس شگرفی بر یکدیگر داشته باشند (۷). تجربیات مداوم با یک مراقبت‌کننده در دسترس و با پاسخ‌گویی حساس به پریشانی کودک الگوهای ایمن را از روابط شکل می‌دهد که حس

1- Vicariously
2- Other-oriented

خودارزش‌مندی و دیگر ارزش‌مندی را در برمی‌گیرد (۸). زمانی- که فرد یک الگوی مؤثر ایمن را تشکیل می‌دهد بازنمایی‌های درونی مثبتی را از خود در زمینه دل‌بستگی اتخاذ می‌کند، انگاره‌های دل‌بستگی‌اش را به‌لحاظ روان‌شناختی در دسترس و پاسخ‌گو در نظر می‌گیرد و حس مثبتی را از خود و دیگران گسترش می‌دهد و بنابراین ایمنی دل‌بستگی منجر به خودپنداره مثبت و ادراک محیط اجتماعی به‌عنوان محیطی پایدار و قابل اعتماد می‌شود (۹).

از جمله متغیرهای دیگری که روی همدلی اثر گذار است خود‌پنداره می‌باشد. خودپنداره^۱ به عنوان مجموعه‌ای از ادراکات از خود (جسمانی، هوشی، عاطفی، اجتماعی و...) تعریف شده که تصویر هر فرد درباره خودش را شکل می‌دهد. چنین تصویری تشکیل شده از عوامل شناختی و تعامل اجتماعی در طول سراسر زندگی (۱۰). برخی از مطالعات دریافته‌اند که نوجوانان با خودپنداره بالا تعاملات اجتماعی بهتری در کلاس نشان می‌دهند، و به وسیله معلمان بهتر ارزیابی می‌شوند (۱۱) و پیشرفت تحصیلی بهتر و میانگین نمرات بالاتری نشان می‌دهند، نسبت به دانش‌آموزان دارای خودپنداره پایین (۱۲). پذیرش و دل‌بستگی به همسالان برای نوجوانان اطمینان و حس ایمنی را فراهم می‌آورد که منجر به سطوح بالاتر خودپنداره در آن‌ها می‌شود (۱۳). یو، هائو و شی (۱۴) پیشنهاد کردند حسادت مانع از رفتارهای جامعه‌پسند در نوجوانان با عزت‌نفس بالا نمی‌شود، زیرا افرادی که از عزت‌نفس بالایی دارند به دلیل این که از توانایی بیشتری نیز برای حل تعارض‌ها در ذهن خودشان برخوردارند. با توجه به اهمیت همدلی در تعیین رفتارهای جامعه‌پسند در بین نوجوانان و از آنجایی که همدلی یک سازه تحولی است که در طول زمان کودکی و بر اثر عوامل مختلفی تحت تاثیر قرار می‌گیرد و از آنجایی که تاکنون هیچ تحقیقی که در آن به بررسی دل‌بستگی به والدین و همسالان و همچنین نقش خودپنداره در شکل‌گیری همدلی نوجوان صورت نگرفته است، لذا این پژوهش به دنبال تعیین نقش دل‌بستگی به والدین و همسالان و خودپنداره در پیش‌بینی همدلی دانش‌آموزان است.

روش کار

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری پژوهش شامل تمام دانش‌آموزان متوسطه اول پایه‌های هفتم تا نهم مدارس نواحی یک و دو شهرستان همدان به‌تعداد ۲۱۶۹۰ بود. با در نظر گرفتن احتمال ریزش نمونه، از میان آن‌ها به روش نمونه‌برداری تصادفی دو مرحله‌ای ۵۷۰ نفر از میان مدارس شاهد ۱، شاهد ۲، مدرسه فروغ و مدرسه فاطمه الزهرا به این صورت که دو مدرسه از هر ناحیه و از هر مدرسه ۴ کلاس انتخاب شدند؛ از میان این کلاس‌ها ۶ کلاس پایه هفتم، ۵ کلاس پایه هشتم و ۵ کلاس پایه نهم بودند. معیارهای ورود به

پژوهش شامل زندگی مشترک با هر دو والد از زمان کودکی تا زمان حال، روابط صمیمانه با حداقل دو نفر از همکلاسی‌ها یا هم مدرسه‌ای‌ها و معیارهای خروج از پژوهش شامل معلولیت‌ها و بیماری‌های جسمانی مزمن، بیماری‌های شدید روانی، دریافت روان‌درمانی یا دارو در طول سال گذشته بود. پس از مراجعه به مدارس و تهیه فهرست کلاس‌ها از دفاتر و انتخاب کلاس‌ها و کسب اجازه از معلمان و با ارائه توضیح مختصری درباره اهداف و نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها به دانش‌آموزان، دانش‌آموزان هر کلاس به‌صورت گروهی در داخل کلاس با حضور معلم به دلیل آشنایی بیشتر معلم با دانش‌آموزان و پژوهش‌گر و با رعایت نظم و سکوت پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. در این پژوهش ملاحظات اخلاقی شامل اخذ رضایت آگاهانه، تضمین حریم خصوصی و رازداری رعایت شد. در این پژوهش از ابزارهای زیر جهت جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد:

۱- پرسشنامه دل‌بستگی به والدین و همسالان (IPPA)^۱. این ابزار ۷۵ گویه‌ای توسط آرمسند و گرینبرگ (۱۵) در مورد ماهیت احساسات نوجوان نسبت به چهره‌های دل‌بستگی ساخته شده توسط گولن و رابینسن (۱۶) مورد تجدید نظر قرار گرفته و ۳ خرده‌مقیاس دل‌بستگی به مادر با گویه‌های ۱ تا ۲۵، دل‌بستگی به پدر با گویه‌های ۲۶ تا ۵۰ و دل‌بستگی به همسالان با گویه‌های ۵۱ تا ۷۵ در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از تقریباً همیشه یا همیشه درست= ۵ تا تقریباً هیچ‌گاه یا هیچ‌گاه درست= ۱ مورد ارزیابی قرار می‌دهد. آرمسند و گرینبرگ (۱۵) و گولن و رابینسن (۱۶) برای این ابزار ضرایب آلفای کرونباخ را در دامنه‌ای از ۰/۸۶ تا ۰/۹۶ و همبستگی این ابزار را با پرسشنامه پیوند والدینی (PBI) پارکر^۲، توپلینگ و براون^۳ ۱۹۷۹ رضایت‌بخش گزارش کردند.

۲- پرسشنامه خودپنداره (SCQ)^۵: این ابزار ۴۸ گویه‌ای توسط ساراسوت (۱۹۸۴) نقل از (۱۷) ساخته شده و ۶ خرده-مقیاس خودپنداره جسمانی با گویه‌های ۲، ۳، ۹، ۲۰، ۲۲، ۲۷، ۲۹، ۳۱؛ اجتماعی با گویه‌های ۱، ۸، ۲۱، ۳۷، ۴۰، ۴۳، ۴۶، ۴۸؛ خلق و خو با گویه‌های ۴، ۱۰، ۱۴، ۱۶، ۱۹، ۲۳، ۲۴، ۲۸؛ آموزشی با گویه‌های ۵، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۲۵، ۲۶، ۳۰، ۳۲؛ اخلاقی با گویه‌های ۶، ۳۴، ۳۵، ۴۱، ۴۲، ۴۴، ۴۵، ۴۷ و عقلانی با گویه‌های ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۸، ۳۳، ۳۶، ۳۸، ۳۹ را در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای مورد ارزیابی قرار می‌دهد. ساراسوت (۱۹۸۴) نقل از (۱۷) برای این ابزار ضریب بازآزمایی ۰/۹۱ و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ تا ۰/۶۷ و روایی رضایت‌بخشی گزارش کرده است.

- 1- Self concept
- 2- Inventory of parent and peer attachment-IPPA
- 3- Parental bonding inventory-PBI
- 4- Parker, Tupling & Brown
- 5-Self-concept questionnaire-SCQ

۳- **آزمون همدلی:** آزمون همدلی بریانت (۱۸) شامل ۲۲ گویه است که در یک طیف لیکرت ۴ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. برای این ابزار در ایران ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۱ گزارش شده است (۱۹).

۴- **پرسشنامه اطلاعات جمعیت‌شناختی محقق‌ساخته:** بر اساس این پرسشنامه، ویژگی‌هایی مثل سن مشارکت‌کننده، سن پدر و مادر شرکت‌کننده‌ها، میزان تحصیلات پدر و مادر مشارکت‌کنندگان، شاغل بودن پدر و مادر مشارکت‌کنندگان مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۵۲۰ شرکت‌کننده حضور داشت که ۱۴۷ نفر (۲۸/۳ درصد) از آن‌ها ۱۴ سال، ۱۶۶ نفر (۳۱/۹ درصد) ۱۵ سال و ۲۰۷ نفر (۳۹/۸ درصد) ۱۶ سال داشتند. میانگین و انحراف معیار سن پدر شرکت‌کننده‌ها به ترتیب ۴۸/۱۳ و ۷/۶۰ و میانگین و انحراف معیار سن مادر آن‌ها به ترتیب ۴۲/۴۴ و ۷/۴۳ بود. پدر ۴۸ نفر (۸/۸ درصد) از شرکت‌کننده‌ها و مادر ۷۶

نفر (۶/۱۴ درصد) از آن‌ها بی‌سواد بود. میزان تحصیلات پدر ۱۰۴ نفر (۲۰ درصد) زیر دیپلم، ۶۴ نفر (۱۲/۳ درصد) دیپلم، ۷۷ نفر (۱۴/۸ درصد) کاردانی، ۱۱۶ نفر (۲۲/۳ درصد) کارشناسی، ۶۴ نفر (۱۲/۳ درصد) کارشناسی ارشد و ۴۹ نفر (۹/۴ درصد) دکتری بود. همچنین میزان تحصیلات مادر ۱۱۹ نفر (۲۲/۳ درصد) زیر دیپلم، ۱۵۱ نفر (۲۸/۵ درصد) دیپلم، ۱۶۵ نفر (۳۱/۳ درصد) کاردانی، ۱۲۷ نفر (۲۴/۴ درصد) کارشناسی، ۳۰ نفر (۵/۸ درصد) کارشناسی ارشد و ۳۸ نفر (۷/۳ درصد) دکتری بود. پدر ۵۰۷ نفر (۹۷/۵ درصد) از این دانش‌آموزان شاغل و ۲۷۹ نفر (۵۳/۶۵ درصد) از آن‌ها بی‌کار بودند. مادر ۲۷۹ نفر (۵۳/۶۵ درصد) از این دانش‌آموزان شاغل و مادر ۲۴۱ نفر (۴۶/۳۵ درصد) از آن‌ها خانه‌دار بودند. از میان ۵۰۷ نفر پدران شاغل ۲۴۹ نفر (۴۹/۱۱ درصد) مشغول به شغل دولتی و ۲۵۸ نفر (۵۰/۸۸ درصد) مشغول به شغل آزاد بودند. از میان ۲۷۹ نفر از مادران شاغل ۱۷۷ نفر (۶۳/۴۴ درصد) مشغول به شغل دولتی و ۱۰۲ نفر (۳۶/۵۵ درصد) مشغول به شغل آزاد بودند.

جدول ۱- میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب آلفای کرونباخ و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
دلبستگی										
۱- دلبستگی به مادر	-									
۲- دلبستگی به پدر	۰/۴۹۳**	-								
۳- دلبستگی به همسالان	۰/۴۸۴**	۰/۴۲۲**	-							
همدلی										
۴- همدلی	۰/۳۳۴**	۰/۲۰۰**	۰/۲۹۷**	-						
خودپنداره										
۵- خودپنداره اجتماعی	۰/۲۱۰**	۰/۱۹۳**	۰/۳۳۱**	۰/۱۳۴**	-					
۶- خودپنداره جسمانی	۰/۲۴۵**	۰/۲۱۹**	۰/۳۴۰**	۰/۱۴۴**	۰/۳۹۵**	-				
۷- خودپنداره خلق و خو	۰/۱۸۹**	۰/۱۹۵**	۰/۲۲۵**	۰/۰۲۴	۰/۳۶۳**	۰/۴۹۹**	-			
۸- خودپنداره آموزشی	۰/۱۶۶**	۰/۲۴۲**	۰/۱۷۷**	۰/۰۵۴	۰/۴۰۲**	۰/۵۱۰**	۰/۴۷۷**	-		
۹- خودپنداره اخلاقی	۰/۱۸۸**	۰/۱۹۵**	۰/۲۵۴**	۰/۰۹۸*	۰/۴۷۶**	۰/۳۷۱**	۰/۲۹۱**	۰/۳۹۳**	-	
۱۰- خودپنداره عقلانی	۰/۲۴۵**	۰/۲۱۷**	۰/۲۴۵**	-۰/۱۲۹	۰/۴۰۶**	۰/۴۸۳**	۰/۴۶۵**	۰/۴۱۵**	۰/۳۵۴**	-
میانگین	۸۷/۴۵	۸۶/۵۹	۸۸/۹۵	۱۰۱/۷۷	۲۶/۷۳	۲۹/۲۸	۲۹/۷۳	۲۹/۷۹	۳۰/۳۲	۲۵/۲۸
انحراف استاندارد	۱۳/۳۳	۱۱/۵۱	۱۱/۴۸	۹/۱۳	۳/۴۵	۴/۳۹	۴/۰۸	۴/۲۲	۴/۱۹	۳/۷۹
آلفای کرونباخ	۰/۷۵۵	۰/۷۱۱	۰/۷۶۳	۰/۸۴۲	۰/۶۵۵	۰/۷۰۰	۰/۶۳۵	۰/۶۵۴	۰/۷۱۰	۰/۶۸۴
	P* < ۰/۰۵, P** < ۰/۰۱									

ضرایب همبستگی متغیر همدلی با مؤلفه‌های خودپنداره اجتماعی ($r=۰/۱۴۳$, $P<۰/۰۱$)، خودپنداره جسمانی ($r=۰/۱۴۴$, $P<۰/۰۱$) مثبت و در سطح ۰/۰۱ و با مؤلفه

جدول ۱ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی متغیر همدلی با دلبستگی به مادر ($r=۰/۳۳۴$, $P<۰/۰۱$)، دلبستگی به پدر ($r=۰/۲۰۰$, $P<۰/۰۱$) و دلبستگی به همسالان ($r=۰/۲۰۰$, $P<۰/۰۱$)، مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین

1- Empathy index

همدلی با مؤلفه‌های خودپنداره خلق‌و‌خو، خودپنداره آموزشی و خودپنداره عقلانی در سطح ۰/۰۵ غیر معنادار بود.

خودپنداره اخلاقی ($r=0/098, P<0/05$) در سطح ۰/۰۵ معنادار بود. گفتنی است که ضرایب همبستگی بین متغیر

جدول ۲- مقادیر کشیدگی، چولگی، عامل تورم واریانس و ضریب تحمل متغیرهای پیش‌بین

تورم واریانس	ضریب تحمل	کشیدگی	چولگی	متغیر
				دلبستگی
۱/۵۸۸	۰/۶۸۱	۰/۷۷۶	-۰/۵۳۳	دلبستگی به مادر
۱/۴۶۹	۰/۶۳۹	۰/۵۲۸	-۰/۲۰۷	دلبستگی به پدر
۱/۵۹۶	۰/۶۶۳	-۰/۰۰۷	-۰/۰۰۲	دلبستگی به همسالان
				خودپنداره
۱/۵۵۹	۰/۶۴۴	۰/۷۷۱	-۰/۵۲۶	خودپنداره اجتماعی
۱/۷۲۹	۰/۵۸۲	-۰/۱۰۴	-۰/۲۶۴	خودپنداره جسمانی
۱/۵۸۸	۰/۶۳۱	۰/۱۹۴	-۰/۴۸۵	خودپنداره خلق‌و‌خو
۱/۶۵۶	۰/۶۰۴	۰/۰۴۳	-۰/۳۷۵	خودپنداره آموزشی
۱/۴۳۲	۰/۶۹۹	۰/۴۱۴	-۰/۵۱۷	خودپنداره اخلاقی
۱/۵۴۴	۰/۶۶۴	-۰/۳۹۵	-۰/۲۶۶	خودپنداره عقلانی
				همدلی
-	-	۰/۴۹۲	۰/۲۶۶	همدلی

و کشیدگی مربوط به نمرات فاصله مهلبنوبایس D به ترتیب برابر با ۰/۹۶۶ و ۰/۸۲۹ بود این مقادیر بیانگر نرمال بودن توزیع داده‌های چند متغیری است. همچنین شاخص دوربین و اتسون در تحلیل حاضر برابر با ۱/۷۴۸ بود. این مقدار از شاخص دوربین و اتسون بیانگر برقراری مفروضه استقلال خطاها در بین متغیرهای پیش‌بین است.

جدول ۲ نشان می‌دهد که مقادیر کشیدگی و چولگی همه متغیرهای پژوهش در محدوده ۲ است، می‌توان گفت توزیع داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش نرمال است. همچنین از آنجا که مقادیر مربوط به ضریب تحمل و عامل تورم واریانس هیچ‌یک از متغیرهای پیش‌بین به ترتیب کوچک‌تر از ۰/۱ و بزرگ‌تر از ۱۰ نبود، بنابراین می‌توان گفت مفروضه هم خطی بودن نیز در بین متغیرهای پیش‌بین برقرار است. مقادیر چولگی

جدول ۳- رگرسیون چند متغیری سلسله مراتبی در پیش‌بینی همدلی براساس خودپنداره و دلبستگی به والدین و دوستان

متغیرها	b	SE	β	t	سطح معناداری
(مرحله اول: مؤلفه‌های خودپنداره)					
خودپنداره اجتماعی	۰/۳۰۰	۰/۱۱۹	۰/۱۳۰	۲/۵۱۰	۰/۰۱۲
خودپنداره جسمانی	۰/۳۳۳	۰/۱۰۳	۰/۱۷۶	۳/۲۲۵	۰/۰۰۱
خودپنداره خلق‌و‌خو	۰/۰۰۹	۰/۱۰۴	۰/۰۰۴	۰/۰۸۷	۰/۹۳۱
خودپنداره آموزشی	-۰/۱۰۰	۰/۱۰۴	-۰/۰۵۱	-۰/۹۶۲	۰/۳۳۶
خودپنداره اخلاقی	۰/۲۳۱	۰/۰۹۵	۰/۱۲۲	۲/۴۲۳	۰/۰۱۶
خودپنداره عقلانی	-۰/۱۱۹	۰/۱۰۷	-۰/۰۵۳	-۰/۱۱۳	۰/۲۶۶
			$R^2=0/171$ و $adjR^2=0/161$		
					$F(6, 513)=17/658, P<0/001$
(مرحله دوم: دلبستگی)					
دلبستگی به پدر	-۰/۰۳۸	۰/۰۳۸	-۰/۰۴۸	-۱/۰۰	۰/۳۱۸
دلبستگی به همسالان	۰/۰۹۲	۰/۰۳۹	۰/۱۱۷	۲/۳۹۵	۰/۰۱۷
دلبستگی به مادر	۰/۱۲۰	۰/۰۳۴	۰/۱۷۵	۳/۵۲۳	۰/۰۰۱
			$R^2=0/211$ و $adjR^2=0/197$		
					$F(9, 510)=15/15, P<0/001$
					$\Delta F=8/560, P=0/001$

جدول ۳ نشان می‌دهد مؤلفه‌های خودپنداره، به‌صورت معناداری همدلی را پیش‌بینی می‌کند ($P < 0/01$, $F(513,6) = 17/658$). ارزش ضریب همبستگی‌های چندگانه (R^2) برابر با $0/171$ است. این موضوع نشان می‌دهد که مؤلفه‌های خودپنداره $17/1$ درصد از واریانس همدلی را تبیین می‌کند. ارزیابی ضرایب رگرسیون نیز نشان داد که خودپنداره جسمانی ($P < 0/01$, $\beta = 0/176$) در سطح $0/01$ و خودپنداره اجتماعی ($P < 0/05$, $\beta = 0/130$) و خودپنداره اخلاقی ($P < 0/05$, $\beta = 0/122$) در سطح معناداری $0/05$ و به‌صورت مثبت همدلی را پیش‌بینی می‌کند. با ورود متغیرهای دلبستگی به والدین و همسالان به معادله پیش‌بینی همدلی در مرحله دوم، ارزش R^2 به $0/211$ رسید. بنابراین می‌توان گفت مؤلفه‌های خودپنداره به همراه دلبستگی به والدین و همسالان $21/1$ درصد از واریانس همدلی را تبیین می‌کنند. همچنان که در جدول ۵ دیده می‌شود R^2 برابر با $0/040$ بود. این یافته بدان معناست که با ورود متغیرهای مرتبط با دلبستگی به معادله پیش‌بینی، به میزان 4 درصد به واریانس تبیین شده متغیر همدلی افزوده شده است که این مقدار افزایش در واریانس تبیین شده به لحاظ آماری در سطح $0/01$ معنادار بود ($P < 0/01$, $\Delta F = 8/560$). بررسی ضرایب رگرسیون نیز نشان داد که دلبستگی به مادر ($P < 0/01$, $\beta = 0/175$) در سطح $0/01$ و دلبستگی به همسالان ($P < 0/05$, $\beta = 0/117$) به‌صورت مثبت و در سطح $0/01$ همدلی را پیش‌بینی می‌کند. گفتنی است ضریب رگرسیون مربوط به دلبستگی به پدر در پیش‌بینی همدلی در سطح $0/05$ معنادار نبود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد از بین مؤلفه‌های خودپنداره، خودپنداره جسمانی، خودپنداره اجتماعی و خودپنداره اخلاقی به‌صورت مثبت و معنادار همدلی را پیش‌بینی می‌کند. در مطالعه‌ای که کاولی و تیلر انجام دادند نتایج نشان داد که کودکان دارای خودپنداره مثبت به احتمال بیشتر رفتارهای یاری‌کردن، به اشتراک گذاشتن و همکاری نسبت به کودکانی با خودپنداره مثبت پایین هستند. کودکانی که تجارب آنها منجر به انتظارات مثبت شده است خودپنداره مثبت‌تری را شکل خواهند داد نسبت به کودکانی که تجارب آنها منجر به ایجاد انتظارات منفی شده است. به‌عنوان نتیجه خودپنداره مثبت، انتظارات کودک منجر به نیاز کمتر به درگیر شدن در تعاملات رقابتی با دیگر کودکان، احساس تهدید کمتر از جانب فضاها یا کمالات دیگران و تمرکز خود محورانه کمتر خواهد شد. این کودک قادر به همدلی بیشتر با دیگران می‌باشد و به احتمال بیشتری نگرانی‌هایی درباره نیازهای دیگر کودکان خواهد داشت نسبت به کودکی که دارای خودپنداره مثبت کمتر می‌باشد. نتیجه نهایی اشتراک‌گذاری بیشتر، یاری‌رسانی و رفتار همکاری

می‌باشد. در عوض، این فراوانی بیشتر رفتار جامعه‌پسند تعامل اجتماعی را تسهیل می‌کند که این تعامل نیز به‌طور متقابل رضایت‌بخش می‌باشد و فرصت‌هایی برای تقویت مثبت بیشتر هم از جانب بزرگسالان و هم همسالان فراهم می‌کند. تعامل با همسالان به‌طور ویژه، باعث تشویق رفتار جامعه‌پسند می‌شود به‌طوری‌که پاسخ‌های مثبت به رفتار جامعه‌پسند کودکان به‌طور قوی باعث تقویت آن رفتار می‌شود (۴). هامپسون (۲۰) مشاهده کرد که کودکان پایه هشتم دارای خودپنداره مثبت یاری‌رسان‌تر هستند نسبت به کودکان با خودپنداره ضعیف‌تر. لویز بنتلی و ساویر (۲۱) مشاهده کردند که بزرگسالان دارای خودپنداره مثبت بیشتر رفتارهایی از قبیل تهذیب، تحمل و پیوندجویی اغلب بیشتر از بزرگسالان با خودپنداره منفی نشان می‌دهند و بزرگسالان با خودپنداره بالاتر بیشتر پذیرای تفاوت‌های شریک زندگی‌شان می‌باشند. در مطالعه‌ای که به‌منظور کاهش رفتار پرخاشگرانه طراحی شده بود در کودکان ۶ ساله، مشخص شد که بهبود خودپنداره تکنیک بسیار ثمربخشی جهت کاهش پرخاشگری می‌باشد (۲۲).

نتایج پژوهش نشان داد دلبستگی به والدین و همسالان به‌صورت مثبت و معنادار همدلی را پیش‌بینی می‌کند. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های دانش و همکاران (۷)، نظری و همکاران (۲۳) و کاکوجوبیاری، شقاقی و برادران (۲۴) همسو می‌باشد. کارکرد سبک دلبستگی تنظیم ایمنی برای فرد است، زمانی که به واسطه موقعیت‌های برانگیزنده، هیجانی منفی فعال می‌شود کودک را تحریک می‌کند که منبع حمایت را از جانب والدین جستجو کند و در طول سال‌های نوجوانی، نوجوانان اغلب در مواقع نیاز به جستجوی افراد مراقبت‌کننده برمی‌آیند، با این حال به‌طور فزاینده‌ای از دوستان خود به‌عنوان منبع استفاده می‌کنند (۲۵) و (۲۶). با وجود این که نوجوان تلاش می‌کند از والدین فاصله بگیرد و به استقلال دست یابد، با کشمکش‌های رشدی بسیار مهم مانند افزایش روابط با همسالان و موقعیت‌های تنش‌زا روبروست که با سبک دلبستگی وی مرتبط است (۲۷). دلبستگی به همسالان پیوند عاطفی است که میان همسالان شکل می‌گیرد و رابطه‌ای مثبت سرشار از اعتماد و اتکا را نشان می‌دهد که در آن افکار و هیجان‌های شخصی با منبع دلبستگی به اشتراک گذاشته می‌شود. علاوه‌براین، دلبستگی همسالان در یک بافت اجتماعی حمایت‌هیجانی و منبعی از شایستگی اجتماعی را در برمی‌گیرد (۱۴). نوجوانان فاقد الگوی درست ارتباط دلبستگی، اغلب عصبی، ستیزه‌جو و ضداجتماعی هستند و قادر به برقراری رابطه درست و محکمی با اطرافیان خود نیستند (۲۸).

مطابق با نظر هافمن^۳ همدلی و حساسیت والدین به آشفستگی

- 1- Hampson
- 2- More helpful
- 3- Hoffman

فرزندان با رشد همدلی در مراحل چندگانه رشد همبسته است (۸). مطابق نظر بالبی حس ایمنی دلبستگی (اعتماد به صلاحیت و شایستگی و محویت خود و مسئولیت‌پذیری و حمایت‌گری دیگران در صورت نیاز) یک منبع تاب‌آوری در زمان نیاز است که منجر به سلامت روان، انطباق با موقعیت‌های تنش‌زا به‌شیوه‌هایی سازنده و سازگاری اجتماعی می‌شود. بر اساس این الگو افراد با سبک دلبستگی ایمن خودپنداره مثبتی از خود و دیگران به نمایش می‌گذارند، از خودپنداره مثبت‌تر و عزت‌نفس بالاتری برخوردارند و به دیگران اعتماد دارند. روابط آن‌ها با همدلی، صمیمیت و احترام مشخص می‌شود (۲۹). در حالی که افراد با سبک دلبستگی اجتنابی خودپنداره مثبت یا منفی در مورد خود دارند و افراد با سبک دلبستگی اضطرابی نیز به صورت کاملاً منفی به خود می‌نگرند (۳۰) که این عوامل باعث می‌شود افرادی که دارای سبک دلبستگی ناایمن هستند تمایل بیش‌تری به تجربه هیجان‌های اجتماعی منفی داشته باشند (۳۱). هر پژوهشی در بطن خود محدودیت‌هایی دارد که تعمیم یافته-

های پژوهش را دشوار می‌سازد. پژوهش حاضر نیز از این محدودیت‌ها مستثنی نیست؛ از جمله این که ممکن است رفتار همدلی تحت تأثیر ویژگی‌های موقعیتی نیز قرار بگیرد که در پژوهش حاضر امکان بررسی آن نبود و فقط از طریق ابزار خودگزارش‌دهی بررسی شد که ممکن آگاهانه یا ناآگاهانه پاسخ‌دهی شرکت‌کننده‌ها را تحت تأثیر قرار داده باشد. مقطعی بودن پژوهش، عدم امکان کنترل کلیه متغیرهای تأثیرگذار در رفتار همدلی از جمله عوامل ژنتیکی از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌باشند که پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در پژوهش‌های بعدی خود از مطالعات طولی و همچنین مطالعات کیفی که صرفاً جهت سنجش متغیرهای از پرسشنامه استفاده نمی‌کنند برای تعیین عوامل تأثیرگذار بر همدلی استفاده کنند.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از کلیه شرکت‌کنندگان در این پژوهش که وقت ارزشمند خود را در اختیارشان قرار دادند تشکر و قدردانی نمایند.

References

- 1-Mohammad Aminzadeh D, Kazemian S, Esmaeily M, Asmari Y. Prediction of Perceived Empathy Based on Emotional Schemas and Resilience in Mothers with Physically-Disabled Children. *Archives of Rehabilitation*. 2017;18(2):142-53.
- 2-Turiel E, Eisenberg N. *Handbook of child psychology*. Wiley; 1998. p. 863-932.
- 3-Murphy BC, Shepard SA, Eisenberg N, Fabes RA, Guthrie IK. Contemporaneous and longitudinal relations of dispositional sympathy to emotionality, regulation, and social functioning. *The Journal of Early Adolescence*. 1999;19(1):66-97.
- 4-Eisenberg N, Mussen PH. *The roots of prosocial behavior in children*: Cambridge University Press; 1989.
- 5-Garber J, Robinson NS, Valentiner D. The relation between parenting and adolescent depression: Self-worth as a mediator. *Journal of adolescent research*. 1997;12(1):12-33.
- 6-Youniss J. *Parents and Peers in Social Development: A Sullivan-Piaget Perspective*: University of Chicago Press; 1982.
- 7-Danesh E, Nikomanesh N, Saliminia N, Sabeghi L, Shamshiri M. Relationship between mothers' personality traits with perfectionism in their adolescent daughters *Journal of Applied Psychology*. 2015;8(4):63-78 [Persian].
- 8-Stern JA, Cassidy J. Empathy from infancy to adolescence: An attachment perspective on the development of individual differences. *Developmental Review*. 2018;47:1-22.
- 9-Gorrese A, Ruggieri R. Peer attachment and self-esteem: A meta-analytic review. *Personality and Individual Differences*. 2013;55(5):559-68.
- 10-Martín-Albo J, Núñez JL, Navarro JG, Grijalvo F. The Rosenberg Self-Esteem Scale: translation and validation in university students. *The Spanish journal of psychology*. 2007;10(2):458-67.
- 11-Martínez-Antón M, Vázquez SB, Cava MJ. Adolescent life satisfaction and relationship with adolescent self-esteem and school adjustment. *Anuario de Psicología/The UB Journal of Psychology*. 2007;38(2):293-303.
- 12-Jimenez TI, Murgui S, Estevez E, MUSITO G. FAMILY COMMUNICATION AND DELINQUENT BEHAVIOR AMONG SPANISH ADOLESCENTS: THE MEDIATING ROLE OF SELF-ESTEEM. *Revista Latinoamericana de Psicología*. 2007;39(3):473-85.
- 13-Ahn J-A, Lee S. Peer attachment, perceived parenting style, self-concept, and school adjustments in adolescents with chronic illness. *Asian nursing research*. 2016;10(4):300-4.
- 14-Yu Z, Hao J, Shi B. Dispositional envy inhibits prosocial behavior in adolescents with high self-esteem. *Personality and Individual Differences*. 2018;122:127-33.
- 15-Arnsden GC, Greenberg MT. The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of youth and adolescence*. 1987;16(5):427-54.
- 16-Gullone E, Robinson K. The inventory of parent and peer attachment—Revised (IPPA-R) for children: a psychometric investigation. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*. 2005;12(1):67-79.
- 17-Walia K. Vocational guidance needs in relation to self-concept of adolescents in district Ludhiana.
- 18-Bryant BK. An index of empathy for children and adolescents. *Child development*. 1982:413-25.
- 19-Mohammadi Z, Amiri S. Perspective Taking and the Empathy Level of Bully Students and the Victims of Bullying. *Journal of Child Mental Health*. 2016;3(1):19-27 [Persian].
- 20-Hampson RB. *Peers, Pathology, and Helping: Some Kids Are More Helpful Than Others*. 1979.
- 21-Lewis J, Bentley C, Sawyer A. The relationship between selected personality traits and self-esteem among female nursing students. *Educational and Psychological Measurement*. 1980;40(1):259-60.
- 22-Strayer J. Social behaviors, social-cognitive skills, and clinicians' judgments of children referred for aggression. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*. 1984;13(1):24-32.
- 23-Nazari F, Kakavandi A, Mashhadi M. Relation between Early Maladaptive Schema with Maternal Parenting Styles and Children Externalized Disorders. *Journal of Applied Psychology*. 2015;9(2):115-35 [Persian].
- 24-Kako Jouybari AA, Shaghghi F, Baradaran M. Development of Social Cognition in theory of mind in children. *Social Cognition* 2013;1(2):32-9 [Persian].
- 25-Brumariu LE. Parent-child attachment and emotion regulation. *New directions for child and adolescent development*. 2015;2015(148):31-45.
- 26-Zilberstein K. The use and limitations of attachment theory in child psychotherapy. *Psychotherapy*. 2014;51(1):93.
- 27-Erjaee Z, Karaminia R, Ahmadi Tahour M. Comparing effectiveness of Interpersonal Psychodynamic and Emotional-Focused group intervention on female adolescents' attachment style. *Journal of Applied Psychology*. 2018;11(4):495-514 [Persian].
- 28-Solgi S. Effectiveness of Acceptance and Commitment Therapy (ACT) on insecure attachment, fear of intimacy, and addiction to social networks in teenagers with suicidal history. *Journal of Applied Psychology*. 2018;11(4):535-55 [Persian].
- 29-Mikulincer M, Shaver PR. Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*. 2019;25:6-10.
- 30-Mohammadi T, Saber S. The mediating role of self-concept in relation between attachment to parents and peers with prosocial behaviors. *Quarterly of Applied Psychology*. 2018;12(3):396-417 [Persian].
- 31-Hashemi S, Dortaj F, Sadipour E, Asadzadeh H. Structural model of shame and guilt feelings based on parenting styles: The mediating role of attachment styles. *Journal of Applied Psychology*. 2018;11(4):475-93.

Prediction of empathy based on attachment to parents and peers and self-concept

Mohammadi T (Ph.D), Saber S (Ph.D)*

Abstract

Background: The purpose of this study was to determine the mediating role of self-concept in the relation between attachment to parents and peers with prosocial behaviors.

Methods: The research method was descriptive-correlational and the statistical population of the study included all the first grade students of the seven to ninth grades of the schools in one and two regions of Hamedan to 21690, among them two-step random sampling 570 people among the schools in Shahed 1, Shahed 2, Forough School and Fatemeh Al-Zahra School, two schools from each district and from each school 4 classes were selected. The study tool was the inventory of parent and peer attachment by Armsden & Greenberg (IPPA), self-concept questionnaire (SCQ) by Sarswat 1984 and empathy index by Bryant (1982). After exclusion of 50 distortion questionnaires, data were analyzed using hierarchical regression analysis.

Results: The results of this study showed that physical self-concept ($P < 0.01$, $\beta = 0.176$) at a significant level of 0.01 and social self-concept ($P < 0.05$, $\beta = 0.130$) and moral self-concept ($P < 0.05$, $\beta = 0.122$) at a significant level of 0.05 and positively predict empathy. The attachment to the mother ($P < 0.01$, $\beta = 0.175$) and attachment to peers ($P < 0.05$, $\beta = 0.117$) positively and at a significant level of 0.01 predict empathy.

Conclusion: It is suggested to reducing the antisocial behaviors in schools and increasing empathy behaviors on improving the self-concept of adolescents and restoring their attachment to parents and peers be focused.

Keywords: attachment, empathy, parents, peers, self-concept

*Correspondent Address: Assistant Professor, Department of Psychology, Roodehen Branch, Islamic Azad University, Roodehen, Iran. Email: Saber@riau.ac.ir